

УДК 338.5(477)

Кузнєцова Л.І., канд. екон. наук
старший науковий співробітник

Білоцерківець О.Г.

науковий співробітник

Інституту економіки та прогнозування НАН України

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ 2014 РОКУ

Стабільність економічного розвитку країни значною мірою залежить від динаміки цін, яка складається під впливом численних, навіть суперечливих факторів, а також дієвості урядових заходів, спрямованих на утримання інфляції в межах, що відповідають сучасним вимогам розвитку економіки. Загалом інфляційні процеси можна розглядати як реакцію на різні аспекти макроекономічної нестабільності, в тому числі інституціональної, структурної, політичної. Аналіз та прогнозування інфляції є необхідним як для кількісної оцінки найважливіших вартісних макроекономічних параметрів, так і для розроблення та застосування адекватного механізму впливу держави на інфляційні процеси. Недостатня увага щодо існуючого стану та перспектив розвитку цінових процесів призводить до суттєвих відхилень та помилок при формуванні бюджету.

К л ю ч о в і с л о в а : інфляція, дефляція, споживчі ціни, продовольчі товари, непродовольчі товари, послуги, ціни виробників, види економічної діяльності, види промислової діяльності, темпи зростання цін, волатильність, рентабельність виробництва, прогноз цінової динаміки.

J E L : E31

У 2013 р. у світовій економіці збереглася тенденція уповільнення інфляції. При цьому в європейських країнах, де спостерігалася дефляція та незначне зростання споживчих цін, відбулося падіння ВВП або ж дуже незначне його зростання, а країни з вищими темпами інфляції продемонстрували й вищі темпи зростання економіки.

У більшості країн Європи навіть за емісійних дій національних банків, спрямованих на стимулювання економіки, показники інфляції не перевищують граничні рівні, встановлені для ЄС. Загалом середній показник приросту споживчих цін по ЄС за січень-серпень становив 1,3% [1]. Найнижчі показники інфляції продемонстрували Греція, Чехія та Португалія, найвищі – Ісландія, Естонія, Норвегія та Велика Британія (див. табл. 1).

Характерним є те, що для європейських країн, де спостерігалася дефляція та незначне зростання споживчих цін, відбулося падіння ВВП або ж дуже незначне його зростання. Так, ВВП Греції скоротилося за цей період на 4,2%, а Чехія продемонструвала зростання ВВП лише на 0,4%. Натомість країни з вищими темпами інфляції продемонстрували й вищі темпи зростання економіки: ВВП Естонії збільшився на 3,6%, Норвегії – на 2,4%, Ісландії – на 1,8%.

Таблиця 1

Приріс індексів споживчих цін по окремих країнах у 2013 р.,

% до грудня 2012 р.

Країна, об'єднання	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Вересень	Жовтень	Листопад
Євросоюз	2,0	2,0	1,9	1,4	1,6	1,3	0,9	1
Зона євро	2,1	2	1,9	1,4	1,6	1,1	0,7	0,9
Греція	0,0	0,1	-0,2	-0,6	-0,3	-1	-1,9	-2,9
Чехія	2,6	2,2	1,6	0,9	1,0	1	0,8	1
Португалія	0,4	0,2	0,7	0,4	0,9	0,3	0	0,1
Ісландія	6,1	6,2	4,5	4,0	3,3	3,8	3,2	3
Естонія	3,7	4,0	3,8	3,4	3,6	2,6	2,2	2,1
Норвегія	1,2	0,6	1,1	1,8	1,8	2,6	2,3	2,3
Велика Британія	2,7	2,8	2,8	2,4	2,7	2,7	2,2	2,1
СНД	0,9	1,4	1,7	2	2,5	3,5	4,1	4,6
Білорусь	23,1	4,3	5,4	5,9	6,6	10	12	13,8
Росія	7,1	1,5	1,9	2,4	3,1	4,7	5,3	5,9
Вірменія	2,6	2,5	2,9	2,8	2,8	3,2	3,5	4,5
Казахстан	6,6	1,7	1,9	2,2	2,4	3,3	3,6	4,1
Україна	-0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	-0,6	-0,2	0
Азербайджан	0,8	1,7	2,3	2,7	2,4	0,2	0,9	1,6

Джерело: за даними Eurostat та Статкомітету СНД за відповідний період.

Стосовно країн СНД ситуація протилежна – у 2013 р. простежувалося прискорення інфляційних процесів протягом року. Найстрімкіше зростали споживчі ціни у Білорусі та Росії, проте на відміну від європейських ці країни не продемонстрували більшого зростання економіки: за даними дев'яти місяців при середньому зростанні ВВП по країнах СНД у 1,9% ВВП Білорусі збільшився на 0,9%, а Росії – на 1,3% [2].

Найнижчі темпи інфляції спостерігалися в Азербайджані та Україні. При цьому для Азербайджану стало характерним поступове уповільнення темпів зростання споживчих цін при збереженні високих темпів зростання ВВП (5,7% за січень-вересень), а для України – незначне зростання споживчих цін з переходом до дефляції при падінні економіки (ВВП скоротився на 1,3%).

У переважній кількості європейських країн ціни на продовольчі товари у 2013 р. зростали повільніше за ціни на енергетичні ресурси. В Україні загалом простежувалася така ж тенденція: якщо ціни на продовольчі товари знизилися порівняно з груднем 2012 р., то ціни на послуги, у собівартості яких вагомою є енергетична складова, – дещо зросли (див. табл. 2) [3].

Загалом за 2013 р. в Україні споживчі ціни виросли на 0,5%. Базова інфляція уповільнилася порівняно з минулим роком і практично зрівнялася з індексом споживчих цін, що свідчить про слабкий вплив немонетарних чинників на інфляційні процеси (див. рис. 1).

Як і в 2012 р., найвідчутніше падіння цін відбулося стосовно продовольчих товарів, проте у 2013 р., на відміну від тенденцій 2012 р., падіння споживчих цін було характерне для предметів домашнього вжитку. Ще однією відмінністю від позамигнорічної динаміки стало посилення місячної волатильності: у 2012 р. коливання щомісячних змін цін були дуже незначними і сезонні зміни також були слабо виражені.

ними – як за споживчими цінами загалом, так і за продовольчими товарами. У 2013 р. сезонні коливання були значнішими, насамперед за групою продовольчих товарів, хоча й не досягли рівня волатильності тих років, коли інфляція мала позитивні значення (див. рис. 2).

Таблиця 2

Цінова динаміка у 2013 рр. до грудня попереднього року, %

Показник	2012	Жовтень*	Листопад*	Грудень*	Січень-грудень	Зміна, порівняно з попереднім роком, в. п.	
						2012	2013
Споживчі ціни	99,8	100,4	100,2	100,5	100,5	-0,2	0,7
Продукти харчування та безалкогольні напої	97,7	100,6	100,2	100,8	99,3	-2,3	2,4
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	100,5	100,1	100	99,9	99,3	0,5	-1,2
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	100,7	100,1	99,9	100,1	100,3	0,7	-0,4
Ціни виробників промислової продукції	100,3	100,2	97,7	100,7	101,7	0,3	1,7

*До попереднього місяця.

Джерело: дані Держстату України.

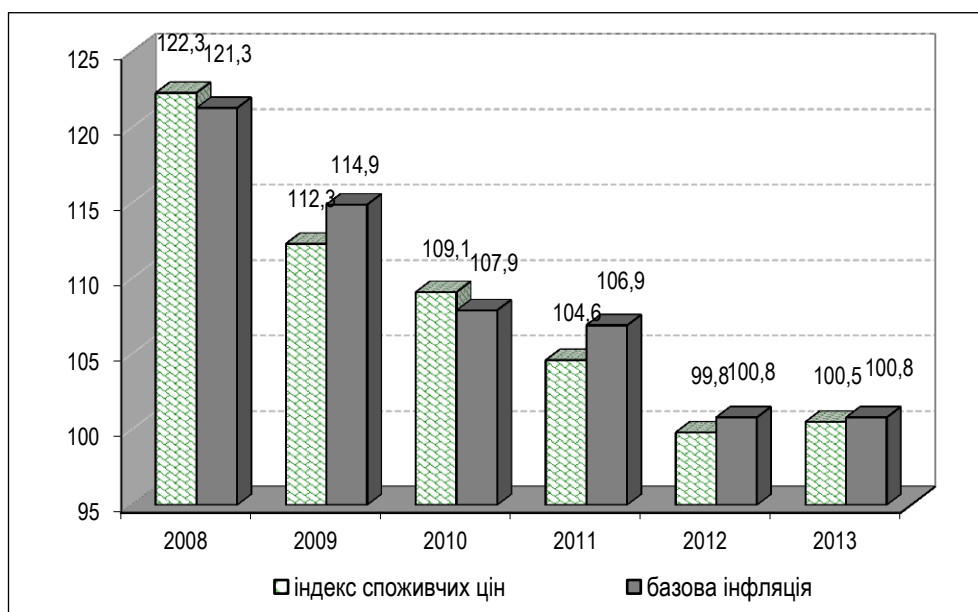

Рис. 1. Динаміка індексу споживчих цін та базової інфляції, %

Джерело: дані Держстату України.

При тому, що у 2013 р. продукти харчування загалом продовжували дешевшати, за окремими товарними групами відбулося суттєве підвищення цін. Так, зокрема, за 2013 р. ціни на яйця зросли на 7,6% порівняно з груднем (у 2012 р. за рік вони впали майже на 20%), причому сезонне підвищення ціни на яйця в 2013 р. характеризувалося значно вищими темпами, ніж позаминулорічне. Крім того зросли і ціни на масло – на 9,5% (падіння на 6,6%), на цукор – на 18% (падіння на 16,8%).

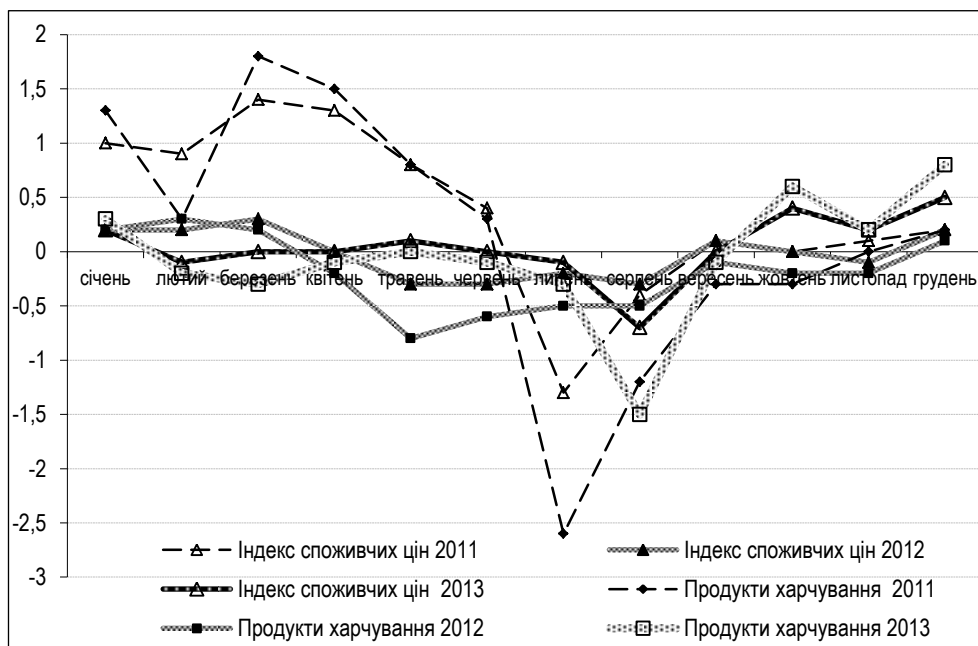

Рис 2. Приріст (падіння) споживчих цін, % до попереднього місяця

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки.

Це зростання цін компенсувалося більшим за позаминулорічне падінням цін на олію, рибу та особливо фрукти. Ціни на останні зменшилися на 17,4% (за 2012 р. вони впали на 12,7%), чому сприяло суттєве скорочення імпорту та практично стабільні ціни на імпортні фрукти.

Зовнішній чинник підтримав дефляцію і за іншою товарною групою: значне скорочення імпорту одягу та взуття, починаючи з другого кварталу 2013 р., значною мірою вплинуло на динаміку цін, що забезпечило їхнє загальне падіння на 3,5% попри значне подорожчання імпортованого одягу. Слід зазначити, що цінову динаміку за цією товарною групою практично визначає вартість імпорту, оскільки продукція вітчизняних товаровиробників на внутрішньому ринку України не перевищує 9–10% для одягу та 3% для взуття.

Дефляція за продовольчими та непродовольчими споживчими товарами при зростанні реальної заробітної плати забезпечує розширення платоспроможного попиту населення, що другий рік поспіль підтримує зростання обсягів роздрібної торгівлі, хоча в 2013 р. темпи її зростання дещо уповільнилися: вони становили 9,5 проти 15% за 2012 р.

При цьому торгівля зберігає одну з найвищих серед основних видів діяльності рентабельність: за даними січня-вересня 2013 р. при середній рентабельності економіки України у 3,8% рентабельність торгівлі становила 10,8% (за відповідний період 2012 р. ці показники становили відповідно 4,5 та 14,8%), а частка прибуткових підприємств навіть дещо збільшилася – з 64 до 65,1%. І роль торгівлі у загальних при-

бутках економіки України суттєво зростає. Так, якщо у 2011 р. за даними січня-вересня підприємства торгівлі забезпечили 12,5% усіх прибутків, то у 2012 р. за цей же період їхня частка зросла до 15%, а у 2013 р – до 17,7%.

Харчова промисловість дуже незначно знизила рівень рентабельності (6,1 проти 6,8%), що також не формувало додаткового інфляційного тиску в 2013 р. Проте в другому півріччі 2013 р. прискореними темпами почали зростати ціни виробників молочної продукції, цукру, хліба та хлібобулочних виробів, напоїв. Це посилює інфляційний тиск на споживчі ціни за цими групами товарів, що й і зумовило прискорення інфляції у четвертому кварталі 2013 р. Збереження цієї тенденції у поточному році підтримуватиме зростання споживчих цін стосовно зазначених товарів, що відобразиться на загальній інфляційній динаміці.

Зростання цін вище за позаминулорічне продемонструвала охорона здоров'я: якщо за 2012 р. ціни в галузі зросли на 2%, то за 2013 р. зростання становило 3%. Відмінність полягає і в тому, що на зростання у 2012 р. більший вплив мало подорожчання амбулаторних послуг (на 4%) при тому, що вартість медичних товарів збільшилася значно менше (на 1,7%). У 2013 р. ціни і на послуги, і на медичні товари зросли практично однаково – на 3 та 3,2% відповідно. Прискорення цінової динаміки забезпечило певне покращення фінансового стану за цим видом діяльності: якщо за січень-вересень 2012 р. рентабельність становила 5,5%, то за відповідний період 2013 р. вона збільшилася до 6,6%. Крім того, зросла й частка установ, що отримують прибуток: якщо у січні-вересні 2012 р. прибутковими були 74,1% усіх установ охорони здоров'я, то у 2013 р. їхня частка становила 76,6%. Це означає, що інфляційний тиск на цьому сегменті ринку поступово зменшується і у 2014 р. можна очікувати незначних темпів зростання цін.

Якщо загалом по транспорту ціни у 2013 р. дещо уповільнили своє зростання (1,3 проти 4,1%), проте щодо окремих складових цього сегмента ситуація суттєво відрізняється від позаминулорічної. Так, зокрема, значно вищими темпами зростали ціни на пасажирський залізничний транспорт – тарифи тут збільшилися майже на 13%, тоді як у 2012 р. зростання не досягло і одного відсотка (див. рис. 3).

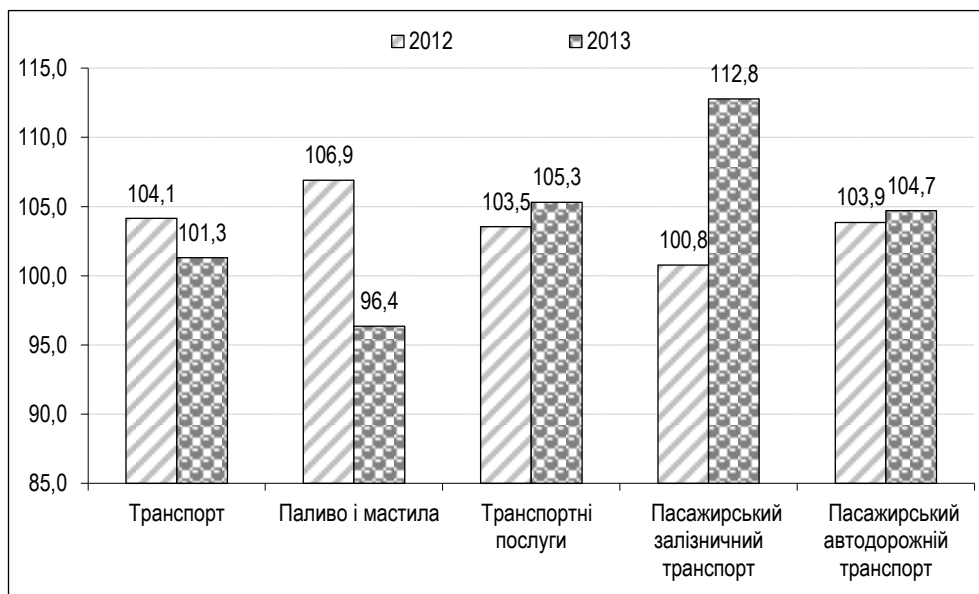

Рис. 3. Приріст цін за окремими складовими транспорту, %

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки.

Також суттєво вищим виявилось подорожчання вартості транспортних послуг – на 1,8 в. п. проти відповідного періоду 2012 р. та незначно (на 0,8 в. п.) – зростання тарифів на пасажирські автоперевезення. Уповільнення ж загальної цінової динаміки по транспорту відбулося завдяки здешевленню палива та мастильних матеріалів: якщо у 2012 р. вони подорожчали майже на 7%, то у 2013 р. ціни зменшилися на 3,6%.

Незважаючи на підвищення ціни на транспортні послуги, рентабельність виробництва дещо знизилася: якщо за дев'ять місяців 2012 р. вона становила 8,4%, а загалом за рік – 5,4%, то за дев'ять місяців 2013 р. – 4,9%. Крім того, зменшилася частка прибуткових підприємств – з 57,1 до 53,4%.

Найбільш неоднозначна ситуація склалася з оплатою житла, води, електроенергії, газу та інших видів палива. Протягом останніх років тут мали місце досить значні темпи зростання цін, які різко уповільнилися лише у 2012 р. (див. табл. 3).

При цьому увесь цей період надання послуг ЖКГ демонструвало значну збитковість – близько 13–16%, що свідчить про накопичення інфляційного потенціалу.

Таблиця 3

Індекси зростання цін у ЖКГ, % до грудня попереднього року

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	112,3	128,2	108,2	113,8	111,0	100,7	100,3
Плата за власне житло (квартирна плата)	123,2	135,7	124,9	104,4	119,7	103,7	102,9
Утримання та ремонт житла	111,0	120,1	105,9	102,2	103,6	101,5	100,9
Водопостачання		140,6	127,9	106,4	112,9	106,5	100,2
Каналізація	118,3	145,1	140,3	107,1	112,1	106,1	100,2
Вода	117,8						
Електроенергія	100,0	100,0	100,0	100,0	122,9	100,0	100,0
Природний газ	100,0	154,1	100,0	150,1	100,0	100,0	100,0
Гаряча вода, опалення	115,1	130,7	106,7	106,2	115,1	99,5	99,8

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки.

Водночас кожне підвищення тарифів на послуги ЖКГ супроводжується зростанням заборгованості населення з оплати цих послуг. Так, якщо на 01.01.2010 р. загальна заборгованість населення з оплати послуг ЖКГ становила 10574,4 млн грн, то на 01.01.2013 р. – 12660 млн грн. Ця заборгованість формувалася упродовж десятиріч, проте її загальна сума дорівнює третині річної вартості усіх послуг ЖКГ, що унеможлиблює нормальне функціонування цього комплексу. Крім того, ця заборгованість щороку зростає приблизно на 1 млрд грн. Навіть у 2012 р., коли тарифи на послуги ЖКГ загалом збільшилися дуже незначно – лише на 0,7%, заборгованість населення з їхньої оплати зросла більш ніж на 8%, оскільки у 2012 р. досить суттєво збільшилися тарифи на водопостачання та каналізацію, а незначне зменшення тарифів на гаряче водопостачання і опалення не компенсувало їхнього різкого зростання у 2011 р., що і зумовило збільшення заборгованості з оплати саме цих складових (див. рис. 4).

Скорочення заборгованості з оплати послуг мало місце лише у 2013 р., проте значною мірою це викликано погодними умовами. Влітку, в неопалювальний сезон, населення починає сплачувати заборгованість, проте з настанням опалювального сезону заборгованість різко зростає. Така ситуація вимагає кардинального реформу-

вання всієї сфери ЖКГ, яке б забезпечило і оптимізацію тарифів на його послуги, і можливості населення їх оплачувати.

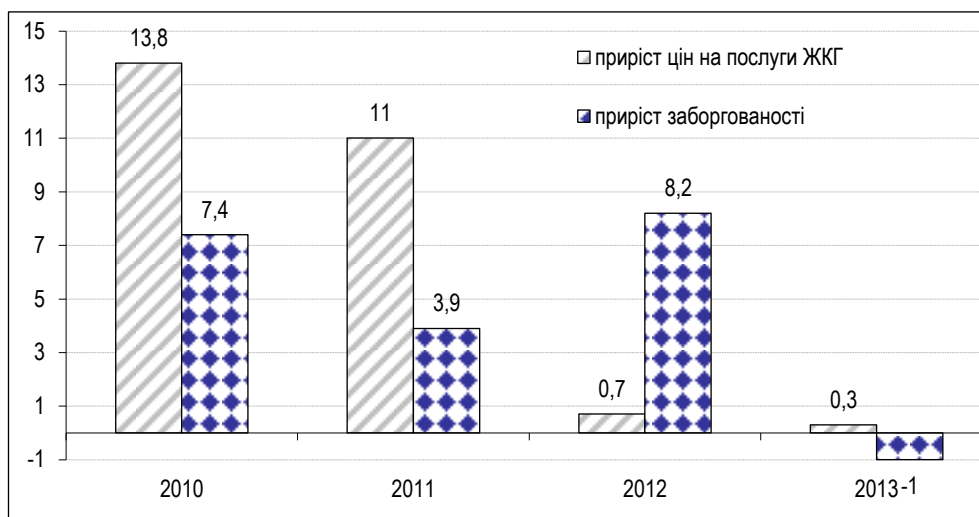

Рис. 4. Приріст тарифів на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива та заборгованості з їхньої оплати, %

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки.

Тарифи на послуги ЖКГ перебувають під значним впливом цін виробників, зокрема, цін у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води.

У 2013 р. темпи зростання цін виробників порівняно з позаминулорічними дещо прискорилися: якщо у 2012 р. ціни виробників зросли лише на 0,3%, то у 2013 р. зростання становило 1,7%. Стрімкіше за позаминулорічне зростання цін виробників відбулося у березні, травні та серпні, проте це не компенсувало меншого зростання цін у лютому, квітні та червні і загальне прискорення цін забезпечило лише збереження позитивної динаміки у жовтні та грудні 2013 р. (див. рис. 5).

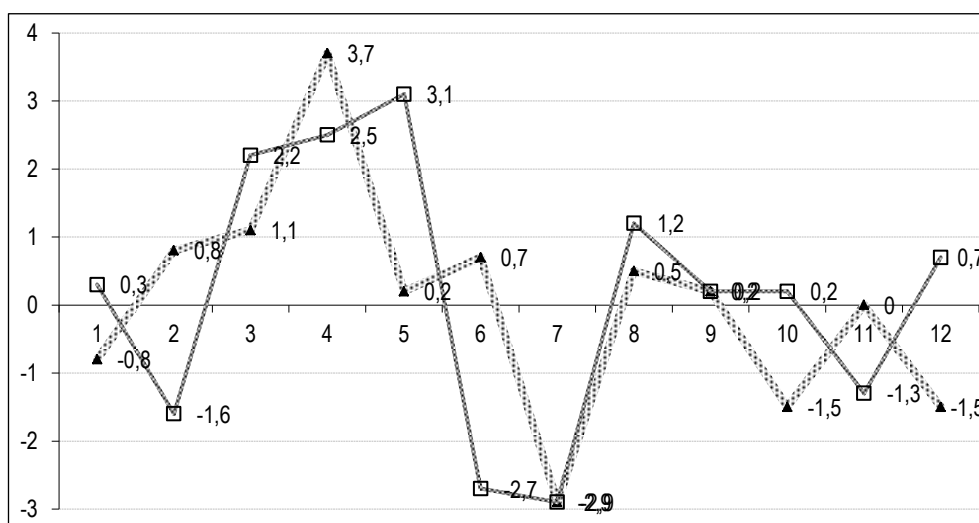

Рис. 5. Приріст цін виробників у 2012–2013 рр., % до попереднього місяця

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки.

У 2013 р. Держкомстат України перейшов на новий КВЕД-2010, що ускладнює порівняння, проте загалом можна констатувати, що в 2013 р. порівняно з 2012 р. прискорення динаміки зростання цін по промисловості відбулося за рахунок досить стрімкого підвищення цін у добувній промисловості – позаминулорічне майже 12% падіння поступилося зростанню цін майже на 6% (див. рис. 6).

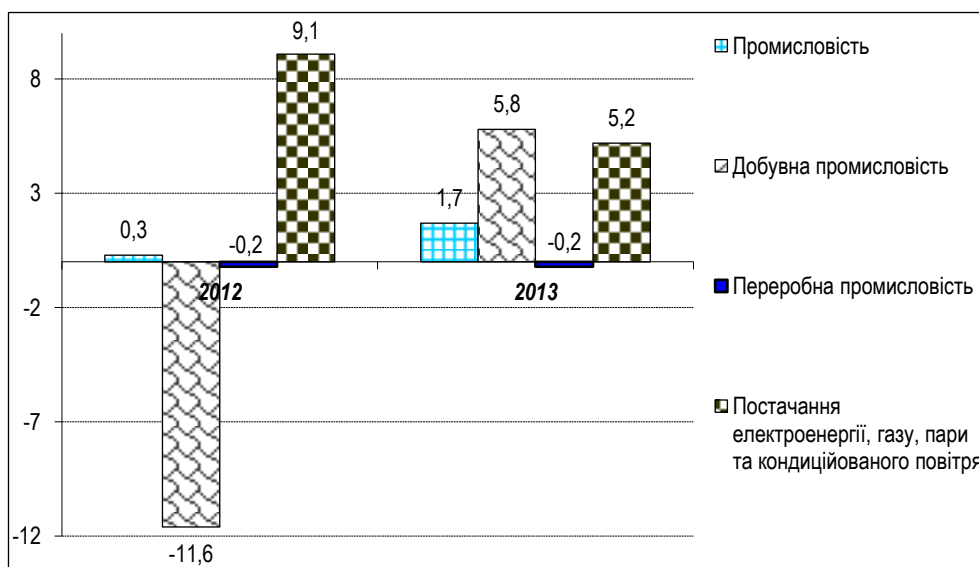

Рис. 6. Приріст цін виробників, % до грудня попереднього року

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки.

Водночас у переробній промисловості зниження цін виробників залишилося на позаминулорічному рівні, а в енергетиці цінова динаміка дещо уповільнилася.

Хоча в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря це зростання й уповільнилося, воно залишається досить високим і зумовлює підвищення собівартості виробництва практично щодо усіх видів діяльності. У 2012 р. енергетика демонструвала найвищі темпи зростання цін виробників, і це стало одним з основних чинників прискорення зростання цін виробників у минулому році, хоча слід зазначити, що цінові процеси в експортоорієнтованій промисловості України перебувають і під значним впливом зовнішніх чинників (див. табл. 4).

Як бачимо, у 2013 р. найвищими темпами зростали ціни виробників у добуванні металевих руд – на 13,6%. Пік зростання припав на квітень-травень, і на це значною мірою вплинув зовнішній чинник – різке нарощування експорту руди та суттєве підвищення експортних цін.

У переробній промисловості лідерами подорожчання стали виробники цукру та молочної продукції: за рік ціни тут зросли відповідно на 17 та 15,3%. Цінова динаміка суттєво прискорилася з другого півріччя. До певної міри щодо молочних продуктів також мав вплив зовнішній фактор: за перше півріччя експорт молока суттєво збільшився, а експортні ціни вирости майже на 30%. Зростання цін виробників цукру та напоїв відбулося під впливом внутрішніх факторів і, насамперед, значного зростання цін в енергетиці.

Високі темпи зростання цін виробників продемонструвала у 2013 р. фармацевтична галузь – приріст цін становив майже 8% і тут також суттєвий вплив збільшення експорту (на 8%) і експортних цін (майже на 5%). Слід зазначити, що виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів має

найвищу рентабельність операційної діяльності за даними дев'яти місяців минулого року – 17,9%. Це означає, що інфляційний потенціал на цьому сегменті споживчого ринку мінімальний і значне подорожчання цін на медичні товари у поточному році малоімовірне.

Таблиця 4

Індекси цін виробників у 2013 р., % до грудня попереднього року

Показник	I квартал	I півріччя	9 місяців	рік
Добування кам'яного вугілля	96,7	97,8	94,3	97,8
Добування сирової нафти та природного газу	108,2	105,4	106,0	107
Добування металевих руд	103,3	121,2	111,3	113,6
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	101,2	101,8	102,6	103,8
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	98,8	99,5	100,1	98,8
Виробництво молочних продуктів	101,0	102,8	108,4	115,3
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	102,0	102,6	102,7	103,3
Виробництво цукру	94,2	99,4	105,2	117
Виробництво напоїв	103,2	104,1	106,3	107,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	100,2	100,3	100,6	101,2
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	100,2	100,6	100,9	101
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	99,5	99,6	98,2	99,2
Виробництво коксу та кокспродуктів	99,9	100,9	95,2	97,8
Виробництво продуктів нафтоперероблення	99,2	98,6	100,2	100
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	101,5	97,4	95,4	94,7
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	101,9	103,8	106,3	107,7
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	100,7	101,2	101,3	101
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	102,0	98,9	98,9	97,3

Джерело: за даними Держстату України.

I, безумовно, експорт став визначальним для динаміки цін виробників металургійної продукції. Певне зростання цін, що мало місце у I кв. 2013 р. та у серпні-вересні, значною мірою зумовлене підвищенням експортних цін на вироби з чорних металів (майже на 13%), нікелю (на 9,4%) та алюмінію (на 4,7%). Це не компенсувало високих витрат, і металургійне виробництво залишається збитковим, хоча рівень збитковості дещо зменшився – з мінус 3,1% за даними дев'яти місяців 2012 р. і мінус 4,2% за підсумками року до мінус 1,8% за січень-вересень минулого року.

Низька волатильність цінових процесів в Україні у 2013 р. загалом відповідала загальним світовим тенденціям, сформованим кризовими явищами глобальної економіки. Дуже незначне підвищення споживчих цін підтримувалося низькими темпами зростання цін виробників продуктів споживання.

Проте аналіз засвідчив, що динаміка цін виробників не компенсує зростання витрат у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, хімічної продукції, а щодо решти видів діяльності рентабельність виробництва порівняно з 2012 р. знизилася. Відновлення прибутковості виробництва потребує прискорення зростання цін виробників.

Стосовно експортоорієнтованих видів діяльності, насамперед металургійного та хімічного комплексів, це залежатиме від ситуації на світових ринках, які у 2014 р., за останнім прогнозом і МВФ, і ЄБРР, очікує певне поживлення. Зокрема, експерти покращили прогноз розвитку для країн ЄС загалом, країн Центральної Європи та Балтії, а також Туреччини. Саме ці країни є вагомими імпортерами українських металів та добрив, що дозволяє очікувати певне зростання експорту цих товарів і відповідного прискорення цінової динаміки, що безумовно позитивно вплине як на обсяги виробництва, так і на фінансові результати діяльності підприємств цих галузей.

Крім того, розвиток інфляційних процесів у 2014 р. перебуватиме під впливом запровадження НБУ плаваючого курсу долара США.

Девальвація гривні впливає на темпи інфляції як безпосередньо, – через пряме подорожчання імпортованих споживчих товарів, частка яких на внутрішньому ринку України за окремими сегментами є надзвичайно високою, так і опосередковано – через зростання цін виробників унаслідок подорожчання імпортованих товарів проміжного споживання.

Підвищення курсу долара найвідчутніше вплине на прискорення зростання цін на непродовольчі товари, у споживанні переважної кількості яких імпортована складова перевищує 80%, насамперед одяг, взуття, предмети домашнього вжитку, медичні товари. Динаміка цін на продовольчі товари на помірне зростання валютного курсу реагуватиме меншою мірою, проте за значної девальвації гривні значно підвищаться і ці ціни, незважаючи на об'єктивні передумови.

Ціни на послуги зростатимуть відповідно до того, наскільки девальвація гривні дозволить зберегти зниження вартості імпортованих енергетичних ресурсів.

Щодо цін виробників, то девальвація гривні суттєво вплине на зростання собівартості виробництва насамперед тієї продукції, у проміжному споживанні якої значна імпортована складова і яка орієнтована на внутрішній ринок. Збереження рентабельності виробництва за цих умов потребуватиме прискорення темпів зростання цін, проте обмеженість попиту в умовах замороження заробітних плат та пенсій гальмуватиме це зростання. За видами діяльності, орієнтованими на експорт, вплив зміни курсу не такий вагомий і цінова динаміка тут значною мірою визначається ситуацією на світових ринках. Загалом можна очікувати, що темпи зростання цін виробників у поточному році будуть дещо нижчими від темпів інфляції (див. табл. 5).

Таблиця 5

Вплив змін валютного курсу на цінову динаміку, % до грудня 2013 р.

Показник	Середній курс долара США		
	9,5 грн	10 грн	понад 10–12 грн
Приріст споживчих цін	10–12	13–15	непрогнозований
Приріст цін виробників	9–10	12–13	непрогнозований

Джерело: авторські розрахунки.

Тобто при курсі долара США у 9,5 грн можна буде очікувати інфляцію на рівні 10–12% при зростанні цін виробників на 9–10%. Таке прискорення цінової динаміки могло б стимулювати економічний розвиток і сприяти покращенню фінансових результатів економічної діяльності, проте **лише за умови забезпечення платоспроможного попиту**. Вище йшлося, що нарощування обсягів торгівлі, яке мало місце у 2011–2013 рр., підтримувалося зростанням попиту населення, забезпеченого збільшенням реальної заробітної плати (у 2011 р. – на 11%, у 2012 р. – на 11,1%, у 2013 р. – на 6,7%). Водночас падіння реальної заробітної плати у 2008–2009 рр. лише на 3% зумовило скорочення обсягів торгівлі майже на 20%, що мультиплікатором негативно сплинуло на виробництво товарів та послуг.

У січні поточного року реальна заробітна плата в Україні зменшилася на 13%, що вже вкрай негативно відобразилося на обсягах виробництва, насамперед споживчих товарів. Якщо протягом 2011–2012 рр. харчова промисловість України демонструвала зростання, а скорочення виробництва у минулому році тут, на відміну від решти видів діяльності, було дуже незначним, то у січні 2014 р. виробництво скоротилося майже на 28% (у січні минулого року – на 1,7%). На 21% впало виробництво у легкій промисловості, майже на 60% скоротилося виробництво меблів.

Це означає, що навіть помірне зростання споживчих цін при замороженні доходів населення викличе падіння сукупного попиту і зумовить подальше згортання виробництва та погіршення фінансового стану підприємств.

Девальвація гривні до рівня 10 грн за долар США прискорить інфляцію до 13–15% при зростанні цін виробників на 12–13%, що лише посилить негативні наслідки для економіки України.

Глибша девальвація гривні, – до 11–12 грн за долар США чи більше робить цінову динаміку непрогнозованою, з високою ймовірністю формування різного роду цінних шоків, у тому числі й системних, здатних викликати кризові порушення основних макроекономічних балансів.

Слід зауважити, що підвищення тарифів на послуги ЖКГ неможливе без розроблення компенсаторних механізмів, які б виключали зростання заборгованості населення з оплати цих послуг. До таких можна було б віднести створення спеціальних рахунків, на яких населення могло б накопичувати певні кошти у літній період з їхнім подальшим використанням в опалювальний сезон, щоб уникнути різкого зростання платежів у цей період. Також можливо переглянути механізм надання субсидій і надавати їх з огляду не на нараховані, а отримані заробітні плати.

Список використаних джерел

1. Eurostat [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teicp000&language=en>>.
2. Статкомітет СНД [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.cisstat.com/>>.
3. Держстат України [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.

Надійшла до редакції 10.03.2014 р.

Кузнецова Л.И., канд. екон. наук
старший научный сотрудник

Билоцерковец А.Г.
научный сотрудник
Института экономики и прогнозирования НАН Украины

ИНФЛЯЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УКРАИНЕ: ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ В 2014 ГОДУ

Стабильность экономического развития страны в значительной степени зависит от динамики цен, которая формируется под влиянием многочисленных, даже противоречивых факторов, а также действенности правительственных мер, направленных на удержание инфляции в рамках, отвечающих современным требованиям развития экономики. В целом инфляционные процессы можно рассматривать как реакцию на различные аспекты макроэкономической нестабильности, в том числе институциональной, структурной, политической. Анализ и прогнозирование инфляции необхо-

димы как для количественной оценки самых важных стоимостных макроэкономических параметров, так и для разработки и применения адекватного механизма влияния государства на инфляционные процессы. Недостаточное внимание к существующему состоянию и перспективам развития ценовых процессов ведет к существенным отклонениям и ошибкам при формировании бюджета.

Ключевые слова: инфляция, дефляция, потребительские цены, продовольственные товары, непродовольственные товары, услуги, цены производителей, виды экономической деятельности, виды промышленной деятельности, темпы роста цен, волатильность, рентабельность производства, прогноз ценовой динамики.

L.Kuznetsova

PhD in Economics, Senior Researcher,

O.Bilotserkovets

Researcher, State Organization "Institute for Economics and Forecasting, National Academy of Sciences of Ukraine"

INFLATIONARY PROCESSES IN UKRAINE: MAIN TENDENCIES AND IMPACT FACTORS IN 2014

The low volatility of pricing in Ukraine, in 2013, on the whole, corresponded to general tendencies shaped by the crisis phenomena of the world economy. The very small increase in consumer prices was supported by low rates of the increase in the prices of the producers of consumption items.

However, analysis shows that the dynamics of producers' prices does not compensate for the increase in the costs of the production of coke and products of oil processing chemicals, and, in the rest of activities, production profitability decreased as compared to 2012. Renewal of production productivity will require increased rates of producers' prices. Besides, the development of inflation processes in 2014 will be affected by the floating exchange rate of the US dollar (introduced by the NBU).

Devaluation of the hryvnia affects the inflation rates both directly, through the direct appreciation of imported consumer goods, whose share of Ukraine's domestic market, in some segments, is extremely high, and indirectly, i.e. through the increase in producers' prices due to the appreciation of the imported goods of intermediate consumption.

Increased exchange rate of the dollar will have the strongest effect as speeding up the rise of prices for non-food items, in most of which the imported component exceeds 80%. Among them are, first of all, clothes, shoes, home appliances, medical items. The dynamics of prices for food items will be less affected by a moderate growth of the dollar exchange rate; however, in case of a considerable devaluation of the hryvnia, the prices for food items will considerably increase too, even despite the objective preconditions.

The prices for services will grow depending on how much the devaluation of the hryvnia will make it possible to retain the reduced value of the imported energy materials.

Keywords: inflation, deflation, consumer prices, food items, non-food items, services, producers' prices, economic activities, industrial activities, price growth rates, volatility, production profitability, forecast of price dynamics.